

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук,
професора Гомонюк Олени Михайлівни
на дисертацію Гречановської Олени Володимирівни
**«Педагогічна система формування конфліктологічної культури в
майбутніх фахівців технічних спеціальностей»**, подану на здобуття
наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Для реалізації професійної діяльності в конфліктогенному середовищі майбутньому фахівцю технічних спеціальностей необхідна відповідна професійна культура як спосіб життєдіяльності в конфліктних ситуаціях і конфліктах у взаємодії із суб'єктами професійної діяльності і як спосіб подолання особистісних криз. Він має бути підготовлений не тільки реалізовувати завдання в умовах професійного середовища, але й знаходити вихід із складних конфліктних ситуацій.

Підтвердженням сказаному є виокремлені авторкою суперечності, що проявляються в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей, зокрема:

На рівні концептуалізації формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей між:

- соціальним замовленням суспільства на конкурентоспроможного фахівця з вищою освітою, здатного до прогнозування та вирішення конфліктних ситуацій у професійній діяльності та соціумі, і недостатньою розробленістю цієї проблеми в педагогічній науці;

- потребою належного рівня сформованості конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей та наявною методологією і методикою її формування в технічних закладах вищої освіти.

На рівні визначення мети формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей між:

- необхідністю формування конфліктологічної культури як складової професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей і традиційною педагогічною системою вивчення гуманітарних дисциплін у технічних ЗВО;

- набуттям у період навчання здатності майбутніх фахівців технічних спеціальностей вирішувати професійні проблеми конструктивними засобами та усвідомленням ними необхідності розвитку конфліктологічної культури.

На змістово-технологічному рівні формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей між:

- інтеграційними процесами, що відбуваються в сучасному освітньому просторі, та недостатньою практикою використання можливостей міжпредметних зв'язків дисциплін гуманітарного, культурологічного напрямку із дисциплінами фундаментального та спеціального циклів під час

формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей у ЗВО;

- необхідністю впровадження інтерактивних технологій у викладання гуманітарних дисциплін та недостатніми методичними розробками щодо формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей;

- вимогами до розробки і впровадження у технічних ЗВО викладачами гуманітарних дисциплін інноваційних методів навчання та їх фактичною педагогічною майстерністю.

В обґрунтуванні значущості обраної теми авторка обирає декілька шляхів, це: характеристика сфери професійної діяльності фахівців технічних спеціальностей і зростання вимог суспільства до професійно зумовлених їх особистісних якостей.

З огляду на сказане, актуальність теми дисертаційного дослідження Гречановської Олени Володимирівни не викликає сумнівів.

Наукова логіка та науковий апарат дослідження. Науковий апарат дисертаційного дослідження збалансований.

Мета дослідження полягає в розробленні, обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічної системи формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей у ЗВО в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх фахівців технічних спеціальностей у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – теорія і практика формування конфліктологічної культури в майбутніх випускників технічних спеціальностей у ЗВО в процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Гіпотеза і завдання дослідження репрезентують картину спрямованості наукового пошуку, його проміжні й кінцевий результати та послідовність їх досягнення.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- теоретично визначено та обґрунтовано педагогічну систему (концептуальні основи, проблемні аспекти, мету, принципи, науково-методичні підходи, функції, педагогічні умови, діагностичний апарат) формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей; уведено в науковий обіг такі поняття: конфліктологічна культура майбутніх фахівців технічних спеціальностей; педагогічні умови формування компонентів конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей;

- спроектовано та реалізовано структурно-функціональну модель педагогічної системи формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей, що поєднує: теоретично-концептуальний блок, представлений графічно науково-методичним тетраедром (концепції, принципи, педагогічні підходи, функції), методично-дидактичний та оцінно-результативний блоки; педагогічні умови (діагностування динаміки

сформованості рівня конфліктологічної культури для корекції та управління цим процесом; стимулювання мотивації студентів технічних ЗВО щодо отримання гуманітарних знань, особистісно-значущого досвіду та неперервного самоосвітнього розвитку власної конфліктологічної культури; доповнення мети навчання гуманітарних дисциплін цілеспрямованим формуванням конфліктологічної культури; інтегрування гуманітарної складової в професійну компетентність фахівців технічних спеціальностей, що сприяє сформованості знань конфліктологічної культури за фахом; культивування творчого хисту майбутнього фахівця в контексті формування конфліктологічної культури);

- виокремлено компоненти конфліктологічної культури (мотиваційно-професійний; особистісно-адаптивний; когнітивно-креативний; культурологічний; оцінний); розроблено науково-методичний комплекс формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей та створено навчально-методичний супровід упровадження педагогічної системи формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей під час навчання гуманітарних дисциплін; розроблено критеріально-діагностичний апарат оцінювання (критерії, показники та рівні (базовий (конститутивний); теоретичний (початковий); практичний (середній); творчий (достатній); науковий (високий)) сформованості конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей;

- удосконалено психолого-педагогічний зміст і структуру конфліктологічної культури майбутніх фахівців з вищою технічною освітою; методику викладання гуманітарних дисциплін у технічних закладах вищої освіти;

- уточнені поняття педагогічної системи та педагогічних умов навчання, інноваційних технологій і методів навчання;

- подальшого розвитку набули форми, інноваційні технології, методи та засоби навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців технічних спеціальностей у ЗВО.

У роботі представлено практичні доробки авторки: розроблено й упроваджено науково-методичний супровід забезпечення формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців з вищою технічною освітою під час вивчення гуманітарних дисциплін: навчально-методичний посібник «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі»; методичні вказівки щодо організації самостійної роботи з дисципліни «Історія української культури. Народознавство»; методичні рекомендації щодо організації роботи в театральних гуртках у професійно-технічних навчальних закладах; авторські методики аудиторних занять (ігрових форм навчання, що поєднують в собі гру-вправу, ігрову дискусію, ігрову ситуацію; заняття з елементами тренінгів; використання тестів); позааудиторну роботу (метод проектів з різних тем); визначені вимоги щодо готовності викладачів до застосування запропонованої педагогічної системи формування

конфліктологічної культури майбутніх фахівців з вищою технічною освітою під час навчання гуманітарних дисциплін.

Понятійно-термінологічний апарат дослідження. Дисертанткою проведена значна робота щодо аналізу поняттєвого апарату з досліджуваної проблеми. Здійснено аналіз та різнобічну інтерпретацію понять «культура», «конфліктологічна культура», «конфліктологічна культура майбутніх фахівців технічних спеціальностей» та ін.

Змістове наповнення дисертаційного дослідження. Відповідно до логіки дисертаційного дослідження та визначеного наукового апарату розкриваються його основні положення.

Перш за все, у цьому плані необхідно відмітити підхід дисертантки щодо виокремлення положень, які, на її думку, визначають стратегію і тактику наукового дослідження проблеми формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

У дисертації систематизовано теоретичні базові відомості щодо суті конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Нам імпонує тлумачення авторкою дисертації поняття «конфліктологічна культура майбутніх фахівців технічних спеціальностей» як такої, що об'єднує знання (вчення) про культуру та конфлікт, спрямовує на вміння їх практичного застосування, надає навички прогнозування, запобігання, профілактики та актуалізації вирішення конфліктів у різних життєвих ситуаціях, уміння адаптуватися в конфліктогенному середовищі, базуючись на культурно-суспільному досвіді.

Тривалий досвід роботи у ЗВО дозволили авторці дисертації обґрунтувати власне бачення способів вирішення досліджуваної проблеми.

Оленою Володимирівною, на нашу думку, вдало обґрунтовано структуру конфліктологічної культури; визначено критерії, показники та рівні конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей; проаналізовано стан її сформованості в студентів; розкрито зміст формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей. Заслугує на позитивну оцінку розроблена структурно-функціональна модель формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Позитивним є вивчення і подання окремим розділом зарубіжного досвіду формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Експериментальна складова дослідження включає в себе констатувальний та формувальний етапи дослідження, що у повній мірі реалізують завдання дослідження та його гіпотетичне припущення.

Достовірність результатів підтверджується теоретичним обґрунтуванням проведеного дослідження, значною вибіркою респондентів, валідними методиками, поєднанням кількісного та якісного аналізу одержаних емпіричних даних.

Особливої уваги заслуговує внесок авторки у практичну реалізацію розробленого нею навчально-методичного комплексу для забезпечення

формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей (посібника; методичних вказівок; програм, методичних рекомендацій) у ЗВО.

Оленою Володимирівною підготовлено навчально-методичний посібник «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі»; методичні вказівки щодо організації самостійної роботи з дисципліни «Історія української культури. Народознавство»; методичні рекомендації щодо організації роботи в театральних гуртках у професійно-технічних навчальних закладах.

Запропонований у дослідженні комплекс психолого-педагогічних умов, форм, методів і технологій аудиторної та позааудиторної навчально-виховної роботи може використовуватися з метою вдосконалення професійної підготовки студентів, підвищення методичної готовності викладачів до розвитку конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Підтвердженням цьому слугують довідки про впровадження запропонованого авторкою навчально-методичного забезпечення в практику підготовки фахівців технічних спеціальностей Вінницького національного технічного університету (акт впровадження від 12. 02. 2019 р.), Науково-дослідного інституту соціально-економічного розвитку м. Києва (довідка про впровадження №148/18 від 12. 12. 2018 р.), Національного лісотехнічного університету України м. Львова (акт упровадження №01-678 від 28. 12. 2018 р.), Eastern European Center of Fundamental Researchers, Prague, Czech Republic (certificate 18/03/2019), Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету (довідка про впровадження № 01-57 / 621 від 05. 04. 2019 р.).

Оцінюючи позитивно виконане дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне висловити декілька зауважень та побажань:

1. *Не зовсім коректно звучить назва першого розділу «Сучасні проблеми та концептуальні основи формування конфліктологічної культури фахівців з вищою освітою».*
2. *Не зовсім зрозуміло, чому авторка розглядає конфліктологічну культуру майбутніх фахівців технічних спеціальностей як складову фахової компетентності, набутої в процесі навчання у ЗВО.*
3. *В підрозділі 1.2. «Зарубіжний досвід та сучасні наукові підходи до формування конфліктологічної культури» бажано було би зупинитися на зарубіжному досвіді формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.*
4. *Не зовсім зрозуміло, чому в назві 3.3 звучить «Структурно-функціональна модель супроводу педагогічної системи формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей, а рисунок 1 підписано як «Структурно-функціональна модель формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей».*
5. *Позитивно оцінюючи надбання дослідниці щодо здійсненого нею аналізу педагогічної системи формування конфліктологічної культури в*

майбутніх фахівців технічних спеціальностей, вважаємо, що схарактеризована педагогічна система носила б більш довершений характер, якби в роботі знайшли відображення технології формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі підвищення їх професійної кваліфікації і професійного зростання в системі післядипломної освіти.

6. Бракує оцінних суджень дослідниці при висвітленні концептуальних поглядів деяких науковців.

7. Робота не позбавлена стилістичних погрешностей.

Висловлені зауваження, побажання і дискусійні думки не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертації, що здійснює певний внесок у розроблення проблеми формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Вважаю, що новаторська, теоретично і практично зорієнтована праця Гречановської Олени Володимирівни відкриває нові шляхи для вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей в закладах вищої освіти України, а також стане поштовхом до подальшого студювання багатьох актуалізованих у рецензованій дисертації проблем.

Отже, логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, що надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, завершеності.

Робота має теоретичне і практичне значення, оскільки одержані в дисертації результати та представлені узагальнення можуть використовуватись у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей у ЗВО.

Висновки сформульовані дисертанткою чітко і повно, розкривають за поставленими в роботі завданнями основні надбання та результати дослідження. В опублікованих за темою дисертації 66 публікаціях викладено основні наукові положення, зроблені у процесі наукового пошуку.

Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 13.00.04– теорія і методика професійної освіти.

Дисертаційна робота Гречановської Олени Володимирівни «Педагогічна система формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей» є самостійною завершеною працею на актуальну тему, в якій на основі виконаного авторкою дослідження сформульовані та обґрунтовані наукові положення, висновки і практичні рекомендації. У сукупності вони розв'язують проблему формування конфліктологічної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

Дисертаційна робота «Педагогічна система формування конфліктологічної культури в майбутніх фахівців технічних спеціальностей» є завершеною самостійно виконаною науковою працею, що відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за №656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Гречановська

Олена Володимирівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

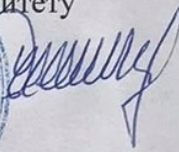
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології і педагогіки
Хмельницького національного
університету

О. М. Гомонюк

Підпис О. М. Гомонюк засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Хмельницького національного університету
доктор технічних наук,
доцент

О.М. Синюк

